

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять та самостійних робіт
з навчальної дисципліни
«СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ОСОБАМИ
ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ»
для студентів першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 231 Соціальна робота

—
УЛЯНА ВАРНАВА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

У. В. Варнава

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до практичних занять та самостійних робіт з навчальної дисципліни
«СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ОСОБАМИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ»
для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 231 Соціальна робота

Одеса

2022

УДК: 371:343:85

В18

Рецензенти:

Е.М. Псядло, доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри клінічної та практичної психології ОНУ імені І.І. Мечникова

Л.С. Смокова, кандидат психологічних наук, доцент кафедри клінічної та практичної психології ОНУ імені І.І. Мечникова

Рекомендовано до друку вченою радою

Факультету психології та соціальної роботи ОНУ імені І. І. Мечникова

Протокол № 1 від 07.09.2021р.

Варнава У.В.

В18 Методичні рекомендації до практичних занять та самостійних робіт з навчальної дисципліни «Соціальна робота з особами девіантної поведінки» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота [електронний ресурс]. Одеса, 2022. 32 с.

Методичні рекомендації допомагають при підготовці до відповідей на практичних заняттях, оформленні робіт при самостійному виконанні завдань, при підготовці до атестації. Увагу приділено формуванню професійної компетентності соціальних працівників у сфері соціальної роботи з особами з девіантною поведінкою.

Розраховано для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота факультету психології та соціальної роботи ОНУ імені І.І. Мечникова.

УДК: 371:343:85

©Варнава У.В., 2022

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ.....	5
ТЕМИ ТА ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	7
Практичне завдання №1	11
Практичне завдання №2	13
Практичне завдання №3	14
Практичне завдання №4	15
МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА КОНТРОЛЮ	16
Питання для підсумкового контролю	21
Питання до підсумкового іспиту у googl-формі.....	23
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	27

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Методичні рекомендації з курсу «Соціальна робота з особами девіантної поведінки» розроблені на кафедрі соціальної роботи ОНУ імені І.І. Мечникова на основі освітньо-професійної програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти відповідно до навчального плану для спеціальності 231 Соціальна робота. Курс викладається у формі лекцій (18 год.) та практичних (18 год.) занять, організації самостійної роботи здобувачів (54 год.) у студентів.

Актуальність даного курсу

Однією з найактуальніших проблем сьогодення є зростання правопорушень, вік початку кримінальної поведінки значно зменшився, кількість безпритульних та тих хто схильні до суїцидальної або саморуйнуючої поведінки вимагає уваги всієї держави та науки, особливо у підлітковому і молодіжному середовищі. Через це і збільшується кількість підлітків, які входять до «групи ризику». Також, після подій 2014 року та початку бойових дій на Донбасі поновлено розробка науково-практичного напрямку допомоги – соціальна робота з військовослужбовцями з девіантною поведінкою. Це пов'язано передусім із загальним соціальним напруженням, психологічною неврівноваженістю всього суспільства, зокрема військовослужбовця який виконував бойові завдання та перебував у полоні.

Вивчення курсу допоможе сформувати інструмент об'єктивної оцінки ситуації і визначити шляхи надання допомоги і підтримки особистості, перейти від інтуїтивного пошуку виходу зі складних ситуацій до змістовної побудови моделі професійної поведінки стосовно осіб «групи ризику».

Мета: формування у студентів теоретичних та практичних знань, навичок та умінь у галузі девіантології, знайомство з основними принципами, напрямками та завданнями соціально-психологічної допомоги, технологіями

соціальної роботи з особами з девіантною поведінкою.

Завдання:

- Надати уявлення про основні поняття девіантології, базові поняття.
- Сформувати знання про специфіку соціальних проблем та методи соціального дослідження в групах ризику;
- Сформулювати знання про базові принципи та технології соціальної роботи з різними категоріями осіб схильний до девіантної поведінки.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

- ФК 5. Здатність до виявлення, соціального інспектування і оцінки потреб вразливих категорій громадян, у тому числі які опинилися в складних життєвих обставинах
- ФК 20. Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах.

Програмні результати навчання (ПРН):

- ПРН 5. Теоретично аргументувати шляхи подолання проблем та складних життєвих обставин, обирати ефективні методи їх вирішення, передбачити наслідки
- ПРН 11. Використовувати методи профілактики для запобігання можливих відхилень у психічному розвитку, порушень поведінки, міжособистісних стосунків, для розв'язання конфліктів, попередження соціальних ризиків та складних життєвих обставин..
- ПРН 21. Демонструвати толерантну поведінку, виявляти повагу до культурних, релігійних, етичних відмінностей, розрізняти вплив стереотипів та упереджень

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен **знати**:

Класичні засади девіантології

Технології та методи, сучасні тенденції у сфері соціальної роботи з особами девіантної поведінки;

Вміти:

Підбирати ефективні методи профілактики девіантної поведінки.

Доцільно обирати шляхи подолання складних життєвих обставин відповідно до категорії клієнта.

ТЕМИ ТА ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Підходи до оцінки поведінкової норми, патології та девіацій. Ідеальна норма, креативність і девіації поведінки. Структура девіантної поведінки. Взаємодія індивіда з реальністю.

Реферати (доповіді) до теми: Життєстійкість і стресостійкість соціального працівника. Механізми подолання життєвих труднощів у сучасній сім'ї

Тема 2. Класифікація видів девіантної поведінки за О. В. Змановською. Класифікація підходів до девіантної поведінки за В. Д. Менделевичем. Причини девіантної поведінки у дітей. Типи відношення учителів до дітей з девіантною поведінкою.

Реферати (доповіді) до теми: Особистий досвід роботи з особами з девіантною поведінкою (як що такий має студент). Протидія проявам насильства

Тема 3. Організації надання соціальної послуги особам з груп ризику. Робота соціального педагога зі школярами групи ризику. Органи опіки. Соціальна підтримка осіб після ув'язнення. Реабілітаційні центри. Громадські об'єднання, асоціації, фонди, які надають допомогу особам групи ризику та їхнім сім'ям. Регіональні недержавні організації, які надають допомогу особам групи ризику.

Реферати (доповіді) до теми: Схильності до ризику як форма девіантної поведінки

Тема 4. Підходи до оцінки поведінкової норми, патології, девіацій: Соціальний підхід. Психологічний підхід. Психіатричний підхід. Етнокультурний підхід. Гендерний підхід. Віковий підхід. Професійний підхід. Феноменологічний підхід. Діагностика девіацій.

Тема 5. Профілактика деліквентної поведінки. Реабілітація, педагогічна

робота, реабілітаційно-педагогічна робота, деліквентна поведінка у підлітковому середовищі, підлітки деліквентної поведінки. Результати виховання девіантних підлітків. Засоби діагностики поточного стану девіантних підлітків. Пакет методів педагогічного впливу. Критерії вибору оптимальних методів виховання для девіантних підлітків. Орієнтовна технологічна схема соціальної реабілітації підлітка, схильного до девіантної поведінки.

Реферати (доповіді) до теми: Встановлення контакту з девіантним підлітком. Схильності підлітка до вживання психотропних речовин. Дитяча агресивність: психодіагностика й корекція

Тема 6. Бездомність як соціальна проблема. Поняття «бездомні», «безпритульні», «маргінально поселені». Основні проблеми безпритульних. Реабілітаційна діяльність. Вулична соціальна робота. Медико-соціальна робота. Первинні (виховна та профілактична діяльність) і вторинні (надання притулку, їжі, одягу) способи соціальної підтримки безпритульними.

Тема 7. Суїцид як соціальне явище. Ознаки в поведінці особи, що є свідченням суїцидальних намірів. Технології соціальної роботи з профілактики суїцидальної поведінки та соціальної реабілітації суїцидентів. Форми соціальної роботи з попередження суїциду: «телефон довіри», формування «позитивного мислення». Моделі телефону довіри з попередження суїциду: професійна модель, волонтерська модель, підліткова модель. Види реабілітації суїцидентів: медична реабілітація, психологічна реабілітація, професійна реабілітація, побутова реабілітація, соціально-педагогічна реабілітація, соціально-економічна, соціальна реабілітація

Реферати (доповіді) до теми: Оцінка факторів суїцидального ризику (біографічних, медичних, соціально-демографічних, ситуаційних індикаторів, тощо)

Тема 8. Алкогольна та наркотична залежність. Роль сім'ї в походженні та в підтримці залежної поведінки. Опрацювання проблеми співзалежності. Ресоціалізація алко-та наркозалежних. Соціальний супровід сімей з алкогольною та наркотичною залежністю. Загальна технологічна схема процесу соціальної

реабілітації нарко- та алкозалежного.

Реферати (доповіді) до теми: Співузалежнення (коалкоголізм). Сучасні критерії визначення інтернет-залежності. Ресурси клієнтів соціальних служб які страждають від залежності

Тема 9. Сучасні підходи до розуміння психологічних особливостей девіантної поведінки військовослужбовців.. Девіантна поведінка на війні. Загальна профілактика відхильної поведінки. Причини суїцидальної поведінки військовослужбовців. Прояви залежної поведінки у військовослужбовців. Профілактика залежної поведінки військовослужбовців. Форми, методи та засоби для профілактики відхильної поведінки у військовослужбовців. Мінімізації поведінкових відхилень у військовослужбовців. Організації що здійснюють соціальну роботу з військовослужбовцями та їхніми сім'ями.

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми/ види завдань
1	Базові поняття девіантології, взаємозв'язок з іншими науками. Девіантологія (складання тезаурусу) Життєстійкість і стресостійкість соціального працівника. Механізми подолання життєвих труднощів у сучасній сім'ї. (реферат, презентація)
2	Види та класифікація девіантної поведінки. Особистий досвід роботи з особами з девіантною поведінкою (як що такий досвід у студента наявний) (практичне завдання) Підходи до оцінки поведінкової норми, патології, девіацій (складання опорного конспекту) Протидія проявам насильства (реферат, презентація)
3	Установи соціального обслуговування осіб з груп ризику Схильності до ризику як форма девіантної поведінки (реферат, презентація)

	Дослідження діяльності установи, фонду або асоціації, які займаються допомогою особам групи ризику (практичне завдання) Схема консультативного процесу групи ризику (складання схеми, практичне завдання №1)
4	Підходи до вивчення девіантної поведінки Сучасні підходи до оцінки поведінкової норми, патології, девіацій (складання опорного конспекту) Діагностика поточного стану девіантних підлітків (практичне завдання №2: складання звіту за результатами діагностики)
5	Соціальна робота з групами ризику Встановлення контакту з девіантним підлітком. Схильності підлітка до вживання психотропних речовин. Дитяча агресивність: психодіагностика й корекція (реферат, презентація) Робота з дітьми які входять до групи ризику (Практичне завдання №3: заповнення соціального паспорта школи) Орієнтовна технологічна схема соціальної реабілітації підлітка, схильного до девіантної поведінки (складання технологічної схеми)
6	Соціальна робота з безпритульними. Вулична соціальна робота (складання опорного конспекту) Поняття «бездомні», «безпритульні», «маргінально поселені» (складання тезаурусу)
7	Соціальна робота особами схильними до суїцидальної поведінки Оцінка факторів суїцидального ризику (біографічних, медичних, соціально-демографічних, ситуаційних індикаторів, тощо) (реферат, презентація)
8	Соціальна робота з алко- та наркозалежними. Співузалежнення (коалкоголізм). Сучасні критерії визначення інтернет-залежності. Ресурси клієнтів соціальних служб які страждають від залежності (реферат, презентація) Загальна технологічна схема процесу соціальної реабілітації нарко- та

	алкозалежного (складання схеми технології) Обстеження сім'ї з алко- наркозалежним членом родини (Практичне завдання №4: заповнення акта обстеження сім'ї)
9	Соціальна робота з військовослужбовцями з девіантною поведінкою Мінімізації поведінкових відхилень у військовослужбовців (складання опорного конспекту)

Практичне завдання №1

СХЕМА КОНСУЛЬТАТИВНОГО ПРОЦЕСУ

(джерело: Горностай П. П. ПРОБЛЕМНИЙ АНАЛІЗ В КОНСУЛЬТАТИВНІЙ ПРАКТИЦІ. Практична психологія: теорія, методи, технології: Матеріали наук. семінару. К.: НікаЦентр, 1997.- С. 72-78)

1 етап. Аналіз змісту скарги клієнта:

- 1) аналіз локусу скарги (суб'єктного й об'єктного);
- 2) аналіз само діагнозу клієнта і формулювання попереднього психологічного діагнозу;
- 3) аналіз психологічного запиту (при необхідності – уточнення і допомога у формулюванні);
- 4) аналіз прихованого змісту і підтексту скарги клієнта.

2 етап. Аналіз психологічної ситуації:

- 1) визначення обставин, що могли мати істотне значення в розвитку психологічних проблем клієнта;
- 2) визначення кола осіб, що потребують психологічної допомоги;
- 3) прогнозування можливого розвитку ситуації і небажаних психологічних наслідків.

3 етап. Аналіз психологічної проблеми:

- 1) висування первинних гіпотез щодо змісту психологічних проблем клієнта⁴
- 2) ідентифікація психологічних проблем і труднощів клієнта (у тому числі й

неусвідомлених ним);

- 3) висування психологічних гіпотез щодо причин труднощів клієнта, механізмів їх виникнення і розвитку;
- 4) висновок про необхідність додаткових даних анамнезу, поглиблення психодіагностичного дослідження для перевірки гіпотез; здійснення заходів (на підставі отриманих даних) та актуалізація нових припущень;
- 5) перевірка зроблених припущень, відмова від помилкових психологічних гіпотез (не підставі отриманих даних) та актуалізація нових припущень;
- 6) формулювання психологічного діагнозу;
- 7) формулювання психологічного висновку й інтерпретація його клієнтові;
- 8) висновки про наявність проблем клієнта, які виходять за межі компетентності психолога – консультанта.

4 етап. Формулювання консультативного завдання:

- 1) формулювання разом із клієнтом попереднього варіанту консультативного завдання (мети консультування);
- 2) аналіз сприятливості психологічного прогнозу;
- 3) оцінка реальних умов і можливостей розв'язання клієнтом консультативного завдання;
- 4) переформулювання разом із клієнтом консультативного завдання таким чином, щоб воно мало сприятливий прогноз і можливості для ефективного вирішення;
- 5) висновок про необхідність звернення за консультацією до інших фахівців (дефектолога, психіатра, сексопатолога і т. д.)

5 етап. Розв'язання консультативного завдання:

- 1) спільне вироблення з клієнтом тактики корекційних дій;
- 2) вибір доцільних способів психологічної допомоги, необхідних для досягнення поставленої мети;
- 3) підведення клієнта до самостійного рішення його психологічних проблем у процесі спілкування з ним; психокорекцій на робота;
- 4) аналіз результативності психологічної допомоги;
- 5) спостереження віддалених наслідків і збір даних катамнезу (здійснюється при

необхідності)

Практичне завдання №2

Самостійне завдання «Діагностика».

Вам необхідно обрати будь-які 3 тести з переліку:

1. Опитувальник для оцінки агресії (Ч. Спілбергера),
2. Тест комунікативної толерантності (В. В. Бойко),
3. Методика «Q-сортування» (В. Стефансон),
4. Томський опитувальник ригідності (ТОР) (Г. В. Залевський),
5. Опитувальник визначення типів темпераменту (Я. Стреляу),
6. Тест для оцінки екстраверсії - інтроверсії і нейротизму (Г. Айзенк),
7. Характерологічний опитувальник (К. Леонгард),
8. Вісбаденської опитувальник (Н. Пезешкіан),
9. Методика «Ціннісні орієнтації» (М. Рокіч),
10. Скорочений багатопрофільний опитувальник особистості СМОЛ,
11. Клінічний опитувальник для виявлення та оцінки невротичних станів (К. К. Яхин, Д. М. Менделевич),
12. Патохарактерологічний діагностичний опитувальник ПДО (А. Е. Личко),
13. Опитувальник для виявлення ранніх ознак алкоголізму (К. К. Яхин, В. Д. Менделевич),
14. Тест «Схильність до залежного поведінки» (В. Д. Менделевич)

Можна пройти самодіагностику. З результатами діагностики скласти висновок, яке включає аналіз отриманих результатів. Кожен з тестів є у вільному доступі у мережі інтернет та у рекомендованих джерелах.

Практичне завдання №3 **СОЦІАЛЬНИЙ ПАСПОРТ ШКОЛИ**

(назва закладу освіти)

на 20__ - 20__ навчальний рік

	Здобувачі освіти, які перебувають на обліку служби у справах дітей, як діти, які перебувають в складних життєвих обставинах	Діти-сироти, діти позбавлені батьківського піклування	Здобувачі освіти з багатодітних сімей	Здобувачі освіти з малозабезпечених сімей	Здобувачі освіти, батьки яких загинули під час виконання службових обов'язків	Здобувачі освіти, батьки яких були або є учасниками АТО (ООС)	Здобувачі освіти, батьки яких загинули під час проведення АТО (ООС)	Здобувачі освіти з особливими освітніми потребами	Здобувачі освіти з інвалідністю	Здобувачі освіти з сімей внутрішньо переміщених осіб (ВПО)	Здобувачі освіти, які перебувають на обліку ЮП	Всього
1												
2												
3												
4												
5												
Разом по закладу												

Практичне завдання №4

«Затверджую» "___" _____ 20__ р.

Директор школи _____

АКТ ОБСТЕЖЕННЯ СІМ'Ї

П.І.Б. учня _____

Ми, що нижче підписалися, комісія у складі: (П.І.Б. та місце роботи, посада)

Провели акт обстеження сім'ї, яка мешкає за адресою, телефон:

Склад сім'ї:

П.І.Б.	Наявність свідоцтва про народження (неповнолітніх дітей)	Ступінь спорідне- ності	Дата народже- ння	Місце роботи

АНАЛІЗ УМОВ ПРОЖИВАННЯ

Характеристика квартири (скільки кімнат, скільки фактично проживає, чи зареєстрована дитина) _____

Санітарний стан квартири _____

Чи створено умови для проживання неповнолітнього(ї), які

Навчання та дозвілля учня (регулярність відвідань, стосунки у навчальному закладі, позанавчальна діяльність): _____

Характеристика сімейного мікроклімату (чи є ознаки негативного впливу сім'ї (вживання алкоголю, наркотиків, аморальний спосіб життя), чи були батьки або члени родини засуджені (коли і за

що), взаємостосунки між членами сім'ї, сімейні традиції, спільне дозвілля, стан здоров'я членів сім'ї

Підстава вважати сім'ю такою, що перебуває в складних життєвих обставинах

Загальні висновки та рекомендації щодо роботи з сім'єю:

1. _____
2. _____
3. _____

П.І.Б членів комісії

Підписи

З актом ознайомлено:

Підпис

П.І.Б.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА КОНТРОЛЮ

Методи навчання

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- Словесні (інформаційні): монологічні (пояснення, лекція) та діалогові (бесіда, диспут, дискусія).
- Наочні: ілюстрацію (плакат, слайд, зображення); демонстрацію (відеофільм, мультимедійний файл), спостереження.
- Практичні: вправи, досліди, практична робота.

2) За логікою викладу і сприймання навчальної інформації: індуктивний (від часткового до загального); дедуктивний (від загального до часткового); аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, абстрагування.

3) За рівнем пізнавальної активності - пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемний виклад, частково-пошукові, дослідницькі, моделювання.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів з навчальною літературою; виконання індивідуальних навчальних завдань.

5) За критерієм інноваційності: конкурентне навчання, навчання з використанням цифрових інструментів Google

За умови дистанційного навчання використання інформаційних платформ ZOOM та GoogleClass.

Форми контролю і методи оцінювання

(у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

При вивченні навчальної дисципліни здійснюється поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться з метою визначення рівня підготовленості

студента з певних тем, розділів робочої навчальної програми, якості виконання конкретних завдань та здійснюється впродовж семестру під час проведення аудиторних занять (лекції, практичні заняття) та при виконанні самостійної роботи.

Об'єктом поточного оцінювання є:

- програмний матеріал, який викладається на лекціях;
- питання і проблеми, що обговорюються та відпрацьовуються на практичних заняттях;
- програмний матеріал для самостійного вивчення, який передбачений робочою програмою та включає індивідуальні завдання: реферати, презентації, анотації, тезауруси та практичні завдання.

Форма підсумкового контролю – залік. Залік виставляється за результатами роботи здобувача впродовж усього семестру. Підсумкова оцінка визначається як проста сума балів за результатами поточного контролю за 100-бальною шкалою.

Здобувач одержує підсумкову оцінку за залікову навчальну дисципліну, якщо за результатами поточного контролю він набрав 60 і більше балів.

Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав менше 60 балів, він повинен виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів із дисципліни.

Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він також може виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів підвищити свою підсумкову оцінку з дисципліни.

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Відмінно (30 балів за тему)	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на

	підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки, залучає до підготовки як основну, так і додаткову літературу (монографії, періодичні видання, першоджерела, тощо). Ї Може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання практичного завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу;
Добре (25 балів за тему)	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, послуговується науковою термінологією, залучає основну і додаткову літературу. За зразком самостійно виконує практичні завдання, передбачені програмою; має стійкі навички виконання завдання Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки. Може використовувати знання для стандартних практичних ситуацій, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання
Задовільно (20 балів за тему)	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, допускає істотні неточності та помилки.
Незадовільно з можливістю відпрацювання (17 балів за	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної

тему)	дисципліни. Планує та виконує частину практичних завдань, відсутні сформовані уміння та навички.
-------	---

Критерії оцінювання самостійної роботи

Вид	Максимум балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Презентація	5	здатність студента презентувати доповідь відповідно змісту навчального матеріалу та супроводити її оригінальним візуальним представленням.
Реферат	10	здатність здійснювати узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела; продемонструвати дотримання лексичних, фразеологічних, граматичних і стилістичних норм української літературної мови.
Практичне завдання №1 (Схема консультативного процесу)	10	самостійність та змістовність виконання практичного завдання. Його відповідність поставленим цілям. Вміти аналізувати діагностичний матеріал.
Практичне завдання №2 (Висновок по результатам діагностики)	10	самостійність та змістовність виконання практичного завдання. Його відповідність поставленим цілям. Вміти аналізувати діагностичний матеріал.
Підсумковий	33	здатність самостійно здійснювати узагальнення

тест у		на основі опрацювання теоретичного матеріалу
Googl –		
формі		

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Підходи до оцінки поведінкової норми, патології та девіацій.
2. Структура девіантної поведінки. Взаємодія індивіда з реальністю.
3. Делінквентний тип девіантної поведінки.
4. Адитивний тип девіантної поведінки.
5. Патохарактерологічний тип девіантної поведінки.
6. Психопатологічний тип девіантної поведінки.
7. Тип девіантної поведінки, заснований на гіперздібностях.
8. Агресивна поведінка.
9. Аутоагресивна поведінка.
10. Зловживання речовинами, що викликають стану зміненої психічної діяльності.
11. Порушення харчової поведінки.
12. Сексуальні девіації і перверсії.
13. Комунікативні девіації.
14. Аморальне та аморальну поведінку
15. Організації надання соціальної послуги особам з груп ризику.
16. Робота соціального педагога зі школярами групи ризику.
17. Установи соціального обслуговування осіб з груп ризику
18. Профілактика девіантної поведінки.
19. Критерії вибору оптимальних методів виховання для девіантних підлітків.
20. Бездомність як соціальна проблема. Поняття «бездомні», «безпритульні», «маргінально поселені».
21. Основні проблеми безпритульних.

22. Реабілітаційна діяльність з безпритульних. Вулична соціальна робота. Медико-соціальну роботу.
23. Первинні і вторинні способи соціальної підтримки безпритульними.
24. Суїцид як соціальне явище. Ознаки в поведінці особи, що є свідченням суїцидальних намірів.
25. Технології соціальної роботи з профілактики суїцидальної поведінки
26. Форми соціальної роботи з попередження суїциду: «телефон довіри»,
27. Види реабілітації суїцидентів
28. Визначення принципів, мети та завдань первинної та вторинної профілактики вживання наркотиків та інфікування ВІЛ/ПСШ.
29. Добровільне консультування і тестування на ВІЛ для представників уразливих груп.
30. Аутріч-робота.
31. Тренінг, як форма навчання для осіб з алкогольною та наркотичною залежністю.
32. Роль сім'ї в походженні та в підтримці залежної поведінки. Опрацювання проблеми співзалежності.
33. Ресоціалізація алко та наркозалежних.
34. Соціальний супровід сімей з алкогольною та наркотичною залежністю.
35. Девіантна поведінки військовослужбовців.
36. Девіантна поведінка на війні. Загальна профілактика відхильної поведінки військовослужбовців.
37. Профілактика залежної поведінки військовослужбовців.
38. Форми, методи та засоби для профілактики відхильної поведінки у військовослужбовців.
39. Технології соціальної роботи з групами ризику.
40. Заходи запобігання професійного вигорання фахівця з соціальної роботи.
41. Сучасні концепції та напрями роботи з групами ризику.
42. Технології надання соціальної допомоги особам з девіантною поведінкою та їхнім сім'ям: соціальна реабілітація, соціальна корекція, система соціальних

санкцій.

43.Профілактика як спосіб впливу на причини девіантної поведінки.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО ІСПИТУ У GOOGLE-ФОРМИ

Всі питання у Google-формі є закритого типу. Вам необхідно буде обрати правильну (правильні) відповіді з запропонованих. Всі питання побудовані на основі лекційного матеріалу з програми курсу і охоплює всю програму курсу.

1. Визначення поняття «девіація»
2. Визначення поняття «девіант»
3. Критерії девіантної поведінки
4. Перерахуйте існуючі соціальні норми
5. Виокремлюють такі норми у суспільстві:
6. Формами порушення соціалізації особистості є...
7. Визначення поняття «дезадаптація»
8. Загальні прояви соціальної дезадаптації у дітей та дорослих
9. Визначення поняття «психологічне здоров'я»
10. Визначення поняття «психічне здоров'я»
11. Які підходи до вивчення девіантної поведінки існують:
12. Соціальні відхилення мають наступні ознаки:
13. Регламентаційні чинники соціальних норм
14. Визначення поняття «соціальний контроль»
15. Етнокультурний підхід розглядає девіації виходячи з наступної позиції
16. Психологічний підхід розглядає девіації виходячи з наступної позиції
17. Психіатричний підхід розглядає девіації виходячи з наступної позиції
18. Віковий підхід розглядає девіації виходячи з наступної позиції
19. Гендерний підхід розглядає девіації виходячи з наступної позиції
20. Професійний підхід розглядає девіації виходячи з наступної позиції
21. Феноменологічний підхід розглядає девіації виходячи з наступної позиції
22. Класифікація видів девіантної поведінки

- 23.Визначення поняття «антисоціальна поведінка»
- 24.Визначення поняття «асоціальна поведінка»
- 25.Визначення поняття «кримінальна поведінка»
- 26.Визначення поняття «деліквентна поведінка»
- 27.Визначення поняття «аутодеструктивна поведінка»
- 28.У яких формах проявляється адитивна поведінка
- 29.Визначення поняття «суїцидальна поведінка»
- 30.Визначення поняття «віктимна поведінка»
- 31.Взаємодію індивіда з реальністю можна представити такими способами
- 32.Мотиви вандалізму
- 33.Основою для оцінки девіантної поведінки особистості є...
- 34.Девіантна поведінка поділяється на п'ять типів
- 35.Типи сімей, виховання в яких сприяє формуванню девіантної поведінки дитини
- 36.Метою соціальної роботи з дітьми схильними до девіантної поведінки є...
- 37.Соціальна робота з дітьми схильними до девіантної поведінки здійснюється в таких напрямках
- 38.Завданнями соціальної роботи з дорослими, схильними до деліквентної поведінки та тими, що вчинили злочин, є ...
- 39.Визначення поняття «ресоціалізація особи»
- 40.Визначення поняття «реадаптація особи»
- 41.Деякі проблеми, з якими зустрічається людина після звільнення з пенітенціарного закладу
- 42.Основними напрямками такої роботи з особами які відбули покарання
- 43.Мотивація вживання наркотиків молоддю
- 44.Моделі профілактики залежної поведінки
- 45.Методів загальної профілактики залежної поведінки
- 46.Соціальна реабілітація наркозалежних
- 47.Завдання реабілітаційної роботи наркозалежних
- 48.Визначення поняття «бездомний»

- 49.Визначення поняття «безпритульний»
- 50.Визначення поняття «маргінально поселені»
- 51.Основні причини безпритульності
- 52.Соціальна реабілітація бездомних
- 53.Визначення поняття «вулична соціальна робота»
- 54.Мета вуличної соціальної роботи
- 55.Система реінтеграції бездомних осіб це...
- 56.Закладами соціального захисту для бездомних осіб
- 57.Закладами соціального захисту для безпритульних дітей
- 58.Причини суїциальних нахилів особистості
- 59.До групи ризику, пов'язані із суїцидами відносяться такі категорії населення
- 60.Психологічні чинники суїцидальної поведінки
- 61.Стан людини, яка стоїть на порозі самогубства
- 62.Кризова інтервенція суїцидентів
- 63.Моделі телефону довіри
- 64.Метою реабілітації осіб, що здійснили спробу суїциду
- 65.Метою профілактичної роботи з особами з суїцидальною поведінкою
- 66.Класифікація девіантної поведінки військовослужбовця під час військових дій
- 67.Професійно-спрямована мотивація військовослужбовців

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота									Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль №2					27
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	
3	3	3	3	3	3	3	3	3	
Реферат за обраною темою - 10									10
Мультимедійна презентація - 5									5
Участь у дискусіях - 5									5
Схема консультативного процесу - 10									10
Висновок по результатам діагностики - 10									10
Підсумковий тест - 33									33
Загальна сума балів									100

T1, T2,... – теми змістових модулів

Академічна доброчесність: виконані завдання студентів мають бути їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-10 балів). Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Іванова І. Методи соціальної роботи (на основі Державних стандартів соціальних послуг). К.: Університет Україна, 2018. 308 с.
2. Кабаченко Н. В. Політика щодо бездомних : теорія та практика : [монографія] Нац. ун-т "Києво-Могилянська акад.". Київ : [Національний університет "Києво-Могилянська академія"], 2014. 252 с.
3. Капська А. Соціальний супровід різних категорій сімей та дітей. Навчальний посібник. Видавництво : Центр навчальної літератури. 2019. 232 с. 4.
4. Карпенко О.Г. Теорія і практика соціальної роботи: навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015.- 408 с.
5. Кубіцький С. Історія соціальної роботи в зарубіжних країнах: Навчальний посібник НАКККиМ, 2015. 130 с.
6. Лютий В.П. Соціальна робота з групами девіантної поведінки: Навчальний посібник. К.: Академія праці і соціальних відносин, 2000. 54 с.
7. Неурова А.Б., Капінус О.С., Грицевич Т.Л. Діагностика індивідуально-психологічних властивостей особистості: Навчально-методичний посібник. Львів: НАСВ, 2016. 181с.
8. Овчарова, Л. М. Технології соціальної роботи з особами, схильними до суїциду / Л. М. Овчарова, Г. В. Мовчан // Вісник Приазовського державного технічного університету : зб. наук. праць / ДВНЗ «ПДТУ». – Маріуполь, 2018. – Вип. 1. – С. 119–122. – (Серія : Соціально-гуманітарні науки та публічне адміністрування)
9. Профілактика відхильної поведінки у військовослужбовців: навчально-методичний посібник/ А.М. Романишин, Т.М. Мацевко «та ін.».– Львів: НАСВ, 2017. – 322 с.
10. Романишин А.М., Мацевко Т.М. «та ін.». Профілактика відхильної поведінки у військовослужбовців: навчально-методичний посібник. Львів: НАСВ, 2017. 322 с.

11. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
12. Система ранньої діагностики відхилень в розвитку особистості: методичний посібник / Н.Ю. Максимова та ін.; за ред., Максимової Н.Ю. Львів: Видавець Вікторія Кундельська, 2021. 220 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/728725>
13. Теоретико-методичні проблеми соціальної педагогіки та соціальної роботи : навч.-метод. посіб. За ред. С. Я. Харченко та ін. Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2016. 433 с
14. Теорії і методи соціальної роботи. Підручник. За ред. Семигіної Т. В., Миговича І. І. К.: Академвидав, 2012. 304 с.
15. Христук О. Л. Психологія девіантної поведінки: навчально-методичний посібник, Львів: ЛьвДУВС, 2014. 192 с.

Додаткова

1. (DSM) Diagnostik and statistical manual of mental disorders, 4th ed. Washington D. C., American Psychiatric Association, 1994
2. Військова психологія та педагогіка: інноваційний підхід: Підручник: у 2 ч.— Ч.1/Колектив авторів[За заг. ред. С.Д. Максименка]. — К.: НУОУ, 2012. — 472 с.
3. Вказівки щодо збереження психічного здоров'я військовослужбовців в зоні застосування військ (сил) та під час відновлення боєздатності військових частин (підрозділів), К, 2017.
4. Волонтери в соціальній роботі / упоряд.: О. Главник , Н. Романова , Т. Дружченко [та ін.]. - К.: Главник, 2016. - 128 с
5. Горностай П. П. Проблемний аналіз в консультативній практиці. Практична психологія: теорія, методи, технології: Матеріали наук. семінару. К.: НікаЦентр, 1997. С. 72-78.
6. Гусак Н. Є. Кейс-менеджмент внутрішньопереміщених осіб : методичні рекомендації. К. 2015. 65 с.

7. Деякі питання надання послуг представникам груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ та людям, які живуть з ВІЛ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/497-2019-%D0%BF#Text>
8. Досвід застосування ЗС провідних країн світу (для врахування під час набуття спроможностей військами (силами) для виконання завдань за призначенням), частини 1-3, 2014.
9. Епідемія ВІЛ серед уразливих груп в Україні : огляд вторинних даних / авт.-уклад. Алла Бойко, Меган ДіКарло, Олена Дорошенко [та ін.] ; Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). - К. : [Агентство США з міжнародного розвитку], 2013. 97 с.
10. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування»: за станом на 02.03.2014 р. / Верховна Рада України. Офіц. вид. Київ: Парлам. вид-во, 2014.
11. Максимова Н. Ю. Психологія адиктивної поведінки: навч. посіб. К.: ВПУ «Київський ун-т», 2002. 308 с.
12. Максимова Н. Ю. Психологія девіантної поведінки: навч. посібник. К.: Либідь, 2011. 520 с.
13. Назаревич В. Остракізм: в структурі девіації особистості //Editorial board. – 2021. – С. 536.
14. Психодіагностичний інструментарій для фахівців психологічної служби, який рекомендований українським НМЦ практичної психології та соціальної роботи URL: http://ps-nemysh-osvita.kh.sch.in.ua/psihodiagnostichnij_instrumentarij/
15. Соціальна робота : навч. посіб. За ред. К. М. Левківського, В. Л. Кулініченко, В. Є. Слушаєва та ін. К. : НТУУ «КПІ», 2014. 372 с.
16. Фурман А.В. Історія соціальної роботи: підручник. (Альма-матер) Видавництво: Академія Київ, 2018. 160с.

Електронні ресурси

1. Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки) URL: <https://cutt.ly/xNDCH3o>
2. Державна служба зайнятості України. Офіційний сайт Державної служби зайнятості України. URL: <http://www.dcz.gov.ua/>
3. Деякі питання надання послуг представникам груп підвищеного ризику щодо інфікування ВІЛ та людям, які живуть з ВІЛ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/497-2019-%D0%BF#Text>
4. Електронна бібліотека ОНУ імені І.І.Мечникова URL: <http://lib.onu.edu.ua/elektronnaya-biblioteka/>
5. Науково- методичний журнал «Соціальна робота в Україні: теорія і практика» URL: <http://ligasocial.org.ua/index.php/2010-08-31-16-47-51/-q-q>
6. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України URL: <http://www.msp.gov.ua>
7. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського URL: www.nbuv.gov.ua
8. Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги натуральної допомоги № 147 від 25 Березня 2021 р. URL: <https://www.msp.gov.ua/documents/5999.html?PrintVersion>
9. Психологічна служба закладів освіти (бланки для роботи) URL: <http://psychologdcpp.in.ua/blanki/>
10. ЮНФПА. Підліткова і молодіжна демографія. Огляд URL: <http://www.unfpa.org/webdav/site/global/shared/factsh> (Англійською мовою)
11. Науково-методичний журнал «Соціальна робота в Україні: теорія і практика» (архів номерів). URL: <http://ligasocial.org.ua/index.php/2010-08-31-16-47-51/-q-q>
12. Науково-методичний журнал "Соціальна педагогіка: теорія і практика" (архів номерів). URL: <https://cutt.ly/jNDC6rd>
13. В Одесі впроваджують інтегровану систему соціальних послуг. Офіційний сайт міста Одеса. URL: <https://www.omr.gov.ua/ua/news/217091>
14. 12 громад розпочнуть впровадження моделі інтегрованих соціальних послуг.

Партнерство «Кожній дитині». URL: <https://cutt.ly/yNDVy7l>

15. Ліга соціальних працівників в Україні. Всеукраїнська громадська організація
<https://cutt.ly/GNDCTuQ>

Психологічні журнали та періодичні видання

1. Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка.
2. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова
3. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Психологія».
4. Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки.
5. Вісник Харківського національного університету Серія: Психологія.
6. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні та психологічні науки.
7. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ (Серія психологічна).

Навчальне видання

Варнава Уляна Володимирівна

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до вивчення навчальної дисципліни

**«СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ОСОБАМИ
З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ»**

для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 231 Соціальна робота

Оригінал-макет підготовлено в авторській редакції

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Факультет психології та соціальної роботи

Кафедра соціальної роботи